

GÖRÜŞ

IRAK'IN SURİYE'DEKİ GELİŞMELERE TEPKİSİ VE TÜRKİYE-IRAK İLİŞKİLERİ

Bilgay Duman

ARALIK 2024

Milli İstihbarat Akademisi

IRAK'IN SURİYE'DEKİ GELİŞMELERE TEPKİSİ VE TÜRKİYE-IRAK İLİŞKİLERİ

▲ Dr. Bilgay Duman

Suriye'deki son gelişmeler, bölgedeki aktörler ve güç dinamikleri üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Bu etkiler, sadece Suriye'nin iç politikasıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda komşu ülkelerdeki güvenlik, diplomasi ve ekonomik ilişkiler üzerinde de önemli değişimlere yol açmıştır. Bu bağlamda Irak'ın Suriye'deki gelişmeleri nasıl gördüğü ve değerlendirdiği, bu süreçte karşılaştığı riskler ve fırsatlar, Türkiye-İrak ilişkilerinin nasıl etkileneceği ve bu süreçte atılabilecek güven artırıcı adımlar; bölgedeki istikrar için kritik bir öneme sahiptir. Riskler arasında; terör örgütlerinin yeniden canlanması, sınır güvenliği sorunları, mezhepsel ayrışmalar ve ekonomik istikrarsızlık gibi faktörler öne çıkmaktadır. Özellikle DEAŞ gibi grupların otorite boşluğundan faydalanarak yeniden örgütlenmesi, Türkiye ve Irak için ortak bir tehdit oluşturmaktadır. Bu durum, sınır bölgelerindeki güvenlik açığını artırmakla kalmayacak aynı zamanda bölgesel istikrarı da olumsuz etkileyecektir.

Fırsatlar ise daha çok bölgesel iş birliği ve ekonomik kalkınma ekseninde değerlendirilmelidir. Türkiye ve Irak, Suriye'nin yeniden inşasında önemli roller oynayabilir. Özellikle enerji ve ticaret alanında yapılacak ortak projeler hem iki ülke arasındaki ekonomik bağımlılığı artırabilir hem de Suriye'nin yeniden inşa sürecine katkıda bulunabilir. Türkiye'nin liman altyapısı ile Irak'ın enerji kaynaklarının entegrasyonu, bölgesel ekonomik iş birliğini güçlendirebilir.

Suriye'deki gelişmelerin Irak'a yansımaları, çok katmanlı bir değerlendirmeye ihtiyaç duyan bir olgudur. Irak'ın bakış açısını şekillendiren ana faktörler arasında güvenlik, siyasi istikrar ve bölgesel güç dengeleri yer almaktadır. Suriye'deki Beşşar Esed rejiminin çöküşü ve Heyet Tahrir Şam'ın (HTŞ)

12 gün gibi kısa bir sürede Halep, Hama, Humus ve Şam gibi stratejik şehirlerde kontrolü sağlaması, bölgedeki güvenlik dengelerini değiştirmiştir. Irak için en büyük endişe, bu gelişmelerin sınır güvenliğine nasıl yansıtacağıdır. 2014'teki DEAŞ işgali sırasında Suriye'deki istikrarsızlık, Irak'a hızla sıçrayarak büyük bir güvenlik boşluğu oluşturmuştu. HTŞ'nin yükselişi, bu tür bir güvenlik tehdidinin yeniden tetiklenmesi riskini taşımaktadır. Irak, Suriye-Irak sınırındaki güvenlik risklerinin artmasından endişe duymaktadır. Bu endişe özellikle El-Kaim ve Elbu Kemal gibi sınır bölgelerindeki kontrolsüzlükten kaynaklanmaktadır.

Bağdat yönetimi, Suriye'deki otorite boşluğunun özellikle DEAŞ gibi radikal unsurlar tarafından doldurulma ihtimaline karşı büyük bir endişe taşımaktadır. HTŞ'nin ilerleyişi ve liderinin tüm Suriye halkıyla bir yönetim oluşturacaklarını açıklaması, Irak'ta mezhepsel bir şüpheyle karşılanmıştır. Özellikle Şii gruplar arasında, HTŞ'nin Sünni ağırlıklı bir yönetim kurma niyetinin Irak'ın iç dengelerini olumsuz etkileyebileceği endişesi hâkimdir. Suriye-Irak sınırındaki otorite boşluğu hem güvenlik hem de ekonomik açıdan Irak için ciddi riskler barındırmaktadır. Sınır bölgelerinde kaçakçılık ve yasa dışı ticaretin artması, Irak'ın zaten kırılgan olan ekonomi ve güvenlik yapısını daha da zayıflatabilir.

Irak için riskler sadece güvenlikle sınırlı değildir. Mezhepsel ve etnik ayrışmalar da ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Suriye'deki radikal grupların Irak'taki Sünni nüfus arasında karşılık bulma ihtimali, mezhepsel tansiyonu artırabilir. Buna ek olarak Irak'ın kuzeyindeki Kürt nüfus, Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) Suriye'nin kuzeydoğusunda kazandığı alanlardan etkilenebilir. SDG'nin etkinliği, Kürt bağımsızlık taleplerini yeniden gündeme getirebilir ve Irak'ta yeni bir iç siyasi krize yol açabilir. Bunun yanında İran'ın Bağdat üzerindeki nüfuzu, Irak'ı daha da karmaşık bir diplomatik pozisyona itmektedir. İran'ın HTŞ'nin yükselişine karşı pragmatik bir tutum sergilemesi, Bağdat'ın Tahran ile ilişkilerini daha dikkatli bir şekilde yönetmesini gerektirmektedir.

Suriye'deki gelişmeler, Irak için aynı zamanda bölgesel güç mücadelesi olarak da ortaya çıkmaktadır. Irak hem İran hem de Türkiye ile güçlü ilişkiler geliştirmiş olan bir ülke olarak bu ülkelerin Suriye'deki etkilerinin bölgesel istikrara nasıl yansıtacağı konusunda dikkatle hareket etmektedir. Suriye'deki gelişmeler, Irak'ın iç güvenliği ve siyasi istikrarı üzerinde doğrudan etkiler yaratmaktadır. Suriye'deki otorite boşluğu özellikle DEAŞ ve diğer radikal unsurlar tarafından kullanılabilir ve bu durum Irak'a sıçrayabilir. Bunun yanı sıra Irak'ta Şii nüfus ve İran ile olan stratejik ortaklık, Suriye'deki gelişmelere ilişkin Irak'ın tutumunu doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. HTŞ'nin ideolojik ve siyasi duruşu, Irak'ın Şii nüfusu tarafından şüpheyle karşılanmaktadır. Irak'taki Şii kesim, HTŞ'nin Sünni radikalizme yakın bir ideolojiye sahip olduğunu ve bu durumun Irak'taki mezhepsel gerilimleri artırabileceğini düşünmektedir. Suriye'deki otorite boşluğu, DEAŞ ve El-Kaide bağlantılı grupların yeniden organize olmasına zemin hazırlayabilir. Irak; Anbar ve Musul gibi hassas bölgelerde yeniden terör tehdidiyle karşı karşıya kalabilir.

Suriye'deki gelişmelerin Irak için sunduğu fırsatlar da vardır. İlk olarak bölgesel iş birliği ve diplomatik liderlik alanında önemli fırsatlar doğmaktadır. Irak; Türkiye, İran ve diğer bölgesel aktörler arasında bir denge sağlayarak Suriye'deki krizin çözümüne yönelik diplomatik girişimlerde bulunabilir. Bu tür bir liderlik, Irak'a uluslararası arenada prestij kazandırabilir ve bölgesel istikrara katkı sağlayabilir. Ekonomik olarak Irak, Türkiye ile enerji ve altyapı projelerinde ortaklık yaparak Suriye'nin yeniden inşasında yer alabilir. Basra'dan Türkiye'ye uzanan enerji boru hatları gibi projeler, Irak'ın ekonomik

ilişkilerini güçlendirebilir ve bölgesel iş birliğini teşvik edebilir. Ayrıca bölgedeki ticaret hatlarının yeniden inşa edilmesi, Irak'ın ekonomik kalkınması için önemli fırsatlar yaratabilir. Irak'ın, Türkiye ve diğer bölgesel aktörlerle iş birliği yaparak Suriye'nin yeniden inşasına katkıda bulunması, bölgedeki ekonomik iş birliğini derinleştirebilir.

Türkiye-Irak ilişkileri, Suriye'deki gelişmelerden doğrudan etkilenmiştir. Türkiye'nin Suriye'deki varlığının, Irak'ın sınır güvenliği ve mezhepsel yapıları üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulursa bu ilişkiler daha da karmaşık hâle gelmiştir. Türkiye ve Irak arasında bu konuda bir iş birliği olabilir. Ancak Irak, Türkiye'nin Suriye'deki askerî operasyonlarını dikkatle izlemekte ve bu operasyonların kendi toprak bütünlüğüne zarar vermemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada, her iki ülke de birbirlerinin güvenlik endişelerini dikkate alarak ortak bir strateji geliştirebilir.

Suriye'deki krize yönelik bölgesel aktörler arasında güçlü bir konsensüs sağlanamazsa bölge ülkeleri arasında gerginliklerin ortaya çıkması muhtemeldir. Mevcut durum itibarıyla Suriye'deki herhangi bir istikrarsızlık senaryosunda Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin ani bir biçimde olumsuz bir yöne dönmesi söz konusu değilken mevcut durumunu koruması gündemde olacaktır. Yani Türkiye ve Irak arasında sınırlı iş birliği sürse de ilişkilerdeki potansiyel fırsatların değerlendirilmesi ötelenebilir. Burada Türkiye-Irak ilişkilerindeki en büyük risk, ilişkilerdeki momentumun kaybedilmesi durumunda bölgede yalnızlaşan İran'ın Irak üzerindeki etkisini artırması olacaktır. Zira Irak, 2025'te yeni bir seçim sürecine girecektir. Irak'taki seçim süreci ülke içerisinde istikrarsızlık ortaya çıkarabileceği gibi Suriye'deki etki kaybı nedeniyle İran'a yakın Şii gruplar üzerinde İran'ın daha fazla tahakküm sağlama çabasını da ortaya çıkarabilir. Bu durum, Türkiye ve İran arasındaki rekabeti artıracığından Irak ve Suriye konusunda olumlu bir iş birliği gelişmesi ve ivme yakalanması mümkün olmayabilir. Bu noktada Irak; Türkiye ve İran arasında sıkışmış bir konuma gelebilir. İran, HTŞ'nin yükselişini kendi nüfuz alanına yönelik bir tehdit olarak görse de pragmatik bir şekilde bu yapıya mesafeli bir duruş sergilemekte ancak tamamen denklem dışı bırakmamaktadır. Bağdat yönetimi, İran'ın bu tutumunu yakından izlerken Türkiye'nin HTŞ ile potansiyel bağlantılarından da rahatsız olabilir.

Diplomatik diyalog kanallarının açık tutulması, bölgesel istikrarsızlıkların önlenmesine yardımcı olabilir. Irak, Türkiye ile birlikte Suriye'deki gelişmelere yönelik ortak bir diplomatik çözüm geliştirebilir. Bu süreçte, bölgesel aktörler arasında güven artırıcı adımlar atılmalı ve bölgesel iş birliği mekanizmaları güçlendirilmelidir. Bu tür bir iş birliği sadece Türkiye ve Irak için değil, bölgedeki tüm aktörler için de uzun vadeli bir istikrar sağlayabilir. Bölgesel bir diyalog mekanizması, tarafların farklı çıkarlarını dengelemesine yardımcı olabilir. Bütün bu mekanizmaların uygulanabilirliği, taraflar arasında karşılıklı güvenin inşa edilmesine bağlıdır. Türkiye ve Irak'ın, geçmişte yaşanan anlaşmazlıkları geride bırakarak Suriye krizinden doğan ortak tehditlere karşı birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu iş birliği sadece iki ülke için değil, bölgesel istikrar için de kritik bir öneme sahiptir.

Sonuç olarak Suriye'deki Esed rejiminin çöküşü ve HTŞ'nin yükselişi, bölgedeki tüm aktörler için hem riskler hem de fırsatlar barındırmaktadır. Türkiye ve Irak'ın bu gelişmelere verdiği tepkiler, bölgesel dinamiklerin geleceğini şekillendirecektir. Ortak bir iş birliği mekanizması oluşturulmadığı takdirde Suriye'deki kriz, tüm bölgeyi istikrarsızlığa sürükleyebilir. Ancak doğru stratejiler ve etkin bir diplomasi ile bu kriz, bölgesel iş birliği için bir fırsata dönüştürülebilir. Türkiye ve Irak'ın bu süreci nasıl yöneteceği, Orta Doğu'nun geleceğinde belirleyici olacaktır.

- Bu yayındaki görüşler tamamen yazarına aittir ve resmî bir kurum görüşünü ya da politikasını yansıtmayabilir.
- Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları Millî İstihbarat Akademisine ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hişbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

**IRAK'IN SURİYE'DEKİ
GELİŞMELERE TEPKİSİ**

VE TÜRKİYE-IRAK
İLİŞKİLERİ

ARALIK 2024